

ВИСНОВОК

наукового керівника щодо дисертації

Кірієнка Сергія Олександровича

**«Особливості розвитку сучасних процесів інвестиційної діяльності ТНК
в умовах глобальної цифровізації»**

та виконання індивідуального плану наукової роботи та індивідуального навчального плану дисертації, поданої на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 29 – Міжнародні відносини за спеціальністю 292 – Міжнародні економічні відносини

Кірієнко Сергій Олександрович закінчив у 2013 році Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, здобувши ступінь магістра за спеціальністю – Міжнародні економічні відносини, та вступив до аспірантури за спеціальністю 292 Міжнародні економічні відносини.

Під час виконання індивідуального плану наукової роботи та індивідуального навчального плану Кірієнко Сергій Олександрович показав себе як сумлінний виконавець. У процесі роботи над дисертацією Кірієнко Сергій Олександрович значно підвищив рівень навичок по роботі з літературними джерелами та оформленню результатів наукових досліджень, опанував методи економіко-математичного моделювання світогосподарських процесів.

Дисертаційна робота Кірієнка Сергія Олександровича є самостійною завершеною працею, яка містить науково обґрунтовані теоретичні положення та практичні рекомендації щодо визначення факторів розвитку сучасних процесів інвестиційної діяльності ТНК в умовах глобальної цифровізації.

Актуальність теми дисертаційної роботи обумовлена необхідністю удосконалення методичних підходів до дослідження сучасних процесів міжнародної інвестиційної діяльності ТНК в умовах глобальної цифровізації, методичного підходу до багатофакторної оцінки міжнародної інвестиційної активності ТНК та моделювання адаптації інвестиційної політики ТНК в умовах цифрової трансформації світового інвестиційного простору.

Метою дисертаційної роботи є поглиблення теоретико-методичних засад дослідження факторів розвитку сучасних процесів інвестиційної діяльності ТНК в умовах глобальної цифровізації і розробка науково-практичних рекомендацій щодо формування ефективних кластер-специфічних траєкторій та механізмів адаптації інвестиційної політики ТНК до умов глобальної цифровізації. Слід зазначити, що Кірієнку Сергію Олександровичу вдалося досягти поставленої мети і розв'язати обумовлені нею завдання.

Результати наукових досліджень, проведених в процесі підготовки дисертаційного дослідження Кірієнка С. О., було використано при підготовці звіту з науково-дослідної роботи кафедри міжнародних економічних відносин та логістики ННІ «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу» Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна в межах науково-дослідних тем: «Імперативи розвитку міжнародних економічних відносин в умовах глобальних викликів» (0120U100907), у межах якої визначено особисто автором цифровізацію як ключовий фактор трансформації інвестиційної діяльності господарських суб'єктів країн світу, а також «Міжнародні економічні відносини в контексті глобальної цифровізації» (0123U101982), в межах якої особисто автором проведено оцінку рівня цифровізації країн світу в сучасних умовах.

На відміну від існуючих наукових результатів у сфері інноваційної та екологічної політик ЄС, у процесі дослідження здобувачем отримано такі наукові результати:

удосконалено:

- науково-методичний підхід до дослідження міжнародної інвестиційної діяльності ТНК в умовах глобальної цифровізації, який на відміну від існуючих підходів, що переважно аналізують фінансово-інвестиційні показники або цифрову трансформацію окремо, інтегрує п'ять латентних факторів (інвестиційно-фінансову потужність, інноваційно дослідницький потенціал, рівень цифрової інтеграції, інституційну відкритість і глобальну інфраструктуру, ESG орієнтацію та цифрову сталість) у єдину факторну модель, що дозволило: структурно систематизувати геоекономічні домінанти інвестиційної діяльності ТНК у цифрову епоху; провести багатофакторну оцінку ключових чинників та прогнозування інвестиційної активності ТНК в умовах цифровізації; обґрунтувати концептуальні засади формування цифрових інвестиційних стратегій ТНК з урахуванням децентралізованої архітектури регулювання;

- методичний підхід до багатофакторної оцінки міжнародної інвестиційної активності ТНК в умовах цифровізації, який на відміну від традиційних однофакторних або індексних моделей, передбачає: комплексне врахування фінансових, технологічних, інституційних та ESG-орієнтованих індикаторів; їх нормалізацію за різними типами шкал; поєднання факторного аналізу (з ротацією головних компонент) і кластерного аналізу, що забезпечило можливість формування типології ТНК за профілями інвестиційно-цифрової трансформації, виявлення домінуючих структурних драйверів цифрової інвестиційної активності, поглиблення уявлення про

системні пріоритети інвестиційної діяльності ТНК у глобальному цифровому середовищі;

- моделювання адаптації інвестиційної політики ТНК в умовах цифрової трансформації світового інвестиційного простору, яке на відміну від наявних емпіричних досліджень, дозволило кількісно оцінити еластичність інтегрального індексу інвестиційної результативності (ІРІ) щодо п'яти латентних факторів, встановити диференціацію ТНК за фінансово-інвестиційною потужністю, інноваційною інтенсивністю, цифровою інтеграцією, глобальною ринковою диверсифікацією та ESG-орієнтацією, ідентифікувати кластер-специфічні драйвери зростання та ризики (зокрема, ефект надмірної просторової експансії та амбівалентність впливу ESG-складової).

набули подальшого розвитку:

- наукові підходи до просторового аналізу інвестиційної активності ТНК в умовах цифровізації шляхом інтеграції фінансових та цифрових індикаторів у регіональний аналіз та систематизації нових гео економічних тенденцій перерозподілу інвестиційних потоків, що дозволило обґрунтувати збереження домінування Північної Америки, формування нових центрів інвестиційної активності в Азії та на Близькому Сході, трансформацію стратегій міжнародної експансії європейських корпорацій;

- формування концептуальних засад кластер-специфічних траєкторій адаптації цифрової інвестиційної політики ТНК шляхом розроблення трирівневої типології: ТНК платформного ядра, інженерно-виробничих ТНК, традиційних/периферійних ТНК, що дозволило обґрунтувати диференційовані механізми балансування цифрової інтеграції з фінансуванням і R&D та контролем витрат на диверсифікацію й нарощенням ESG-компоненти, сформулювати рекомендації щодо синхронізації цифрових інвестиційних стратегій ТНК із децентралізованою архітектурою управління (на прикладі ЄС) та закласти методичну основу для переходу від фрагментарної цифровізації до системної моделі цифрового інвестиційного розвитку у горизонті 2026–2030 рр.

Здобувач показав високу теоретичну підготовку: теоретичну основу дослідження складає міжнародна економіка, міжнародні економічні відносини, інноваційна економіка, фактори Індустрії 4.0.

У ході дослідження Кірієнко Сергієм Олександровичем доведено, що сучасна наукова думка все більше переосмислює функцію ТНК в умовах глибоких глобальних трансформацій і збалансування економічних цілей із цифровими викликами. Інтеграція поведінкових, еволюційних, екологічних і цифрових парадигм у сучасних дослідженнях свідчить про перехід до більш

адаптивної та прогностичної аналітики. Це відкриває нові можливості для формування ефективної політики щодо регулювання цифровізації інвестиційної діяльності ТНК.

Здобувачем доведено, що цифровізація є потужним детермінантом трансформації глобального інвестиційного середовища, радикально змінюючи традиційні моделі прийняття рішень, оцінки ризиків та взаємодії між суб'єктами інвестиційної діяльності. Вона сприяє підвищенню ефективності, прозорості та динамічності капіталовкладень, забезпечуючи доступ до нових інструментів, підвищує динамічність технологічних змін, що потребує гнучкого та адаптивного регуляторного середовища. Формування стійкої, справедливої та інклюзивної моделі глобального інвестування в умовах цифровізації потребує: оновлення принципів міжнародного регулювання цифрових фінансових потоків; уніфікації стандартів і практик цифрового інвестування; розширення інституційної підтримки цифрових фінансових інструментів на всіх рівнях; активізації міжнародного співробітництва між державами, ТНК та цифровими екосистемами.

Здобувач удосконалив науково-методичний підхід до дослідження сучасних процесів міжнародної інвестиційної діяльності ТНК в умовах глобальної цифровізації, який дозволить: визначити теоретико-методичні засади розвитку й дослідження міжнародної інвестиційної активності ТНК у цифрову епоху; визначити геоекономічні домінанти інвестиційної діяльності та просторового розміщення інвестиційних потоків ТНК у цифрову економіку; провести багатофакторну оцінку міжнародної інвестиційної активності ТНК; провести прогнозування інвестиційної політики ТНК в умовах цифровізації шляхом моделювання; визначити перспективи та розробити рекомендації щодо концептуальних підходів до формування цифрових інвестиційних стратегій транснаціональних корпорацій з урахуванням децентралізації як механізму регулювання інвестицій ТНК.

Кірієнко Сергієм Олександровичем вдосконалено просторовий аналіз інвестиційної активності ТНК в умовах цифровізації, який заснований на комплексному оцінюванні динаміки фінансових та інноваційних показників у регіональному розрізі, що дозволило виявити та систематизувати такі просторові тенденції, як збереження домінування Північної Америки у сфері залучення інвестиційних потоків у цифрову економіку, формування нових центрів інвестиційної активності в Азії та на Близькому Сході, а також трансформацію стратегії міжнародної експансії європейських корпорацій.

Здобувачем обґрунтовано вибір показників, що комплексно відображають фінансово-інноваційні характеристики міжнародної інвестиційної активності корпорацій, зокрема ринкову капіталізацію, обсяги

капітальних інвестицій, вільний грошовий потік, витрати на дослідження і розробки, патентну активність, кількість країн присутності, інтенсивність інноваційної активності, ESG-рейтинг, частку зелених інвестицій та частку доходу за межами країни реєстрації. Проаналізовано динаміку зазначених індикаторів у регіональному розрізі у 2019 та 2024 роках, що дало змогу встановити трансформації у структурі залучення інвестиційних потоків.

Здобувач провів багатofакторну оцінку чинників міжнародної інвестиційної активності транснаціональних корпорацій в умовах цифровізації, що дозволило сформувати узгоджену систему з 31 релевантного індикатора, яка інтегрує фінансові, інституційні, інноваційно-технологічні та ESG-виміри цифрової трансформації ТНК. За результатами кластерного аналізу з використанням ієрархічного алгоритму (метод Уорда) ідентифіковано чотири типологічні кластери ТНК із виразними стратегічними профілями цифрової інвестиційної активності, кожен кластер має специфічну конфігурацію факторних домінант, що відображає глибину технологічної інтеграції, рівень інноваційної активності, ступінь інституційної відкритості та фінансової потужності. Проведене агрегування факторних ваг в межах кластерів дозволило виявити системні відмінності у цифрово-інвестиційних стратегіях транснаціональних корпорацій, детермінованих їхньою галузевою, географічною та інституційною специфікою. Факторний аналіз із застосуванням методу головних компонент та варімакс-ротації дозволив виокремити п'ять латентних факторів, що визначають ключові чинники міжнародної інвестиційної активності ТНК, а саме: інвестиційно-фінансова потужність, інноваційно-дослідницький потенціал, рівень цифрової інтеграції, інституційна відкритість та глобальна операційна інфраструктура, а також орієнтація на ESG-стратегії та цифрову сталість. Розрахунок факторних балів і питомих ваг факторів дозволив здійснити інтегральне позиціонування ТНК у багатовимірному факторному просторі та ідентифікувати компанії з домінуванням окремих стратегічних напрямів цифрової трансформації.

Здобувачем доведено, що багатовимірна оцінка з використанням кластерного та факторного аналізу є ефективним інструментом виявлення типологічних відмінностей, стратегічних пріоритетів і латентних архетипів цифрової інвестиційної активності ТНК в умовах глобальної нестабільності та цифрової конкуренції. Результати дослідження дозволили сформувати узагальнену типологію стратегічних моделей цифрової трансформації: від фінансоцентричних до технологічно-сталих і інституційно відкритих. Встановлено, що регіональна специфіка (Північна Америка, Східна Азія, Європа, Близький Схід, Південна Азія) суттєво впливає на розподіл факторних

домінант у стратегічному профілі ТНК, що відкриває нові можливості для розробки регіонально орієнтованих політик цифрової інвестиційної взаємодії.

Кірієнко Сергієм Олександровичем побудовано моделі адаптації інвестиційної політики ТНК в умовах цифрової трансформації світового інвестиційного простору, в яких розраховано інтегральний індекс інвестиційної результативності (ІРІ), що поєднує динаміку капітальних інвестицій, приріст ринкової капіталізації та частку інноваційних витрат у структурі CAPEX, який забезпечує баланс між фінансовими результатами та інноваційно-цифровою орієнтацією інвестицій. Розраховано інтегральні фактори X1–X5, що синтезували 31 кількісний показник у п'ять узагальнених детермінант: інвестиційно-фінансову потужність, інноваційно-дослідницьку інтенсивність, цифрову інтеграцію, глобальну ринкову диверсифікацію та ESG-орієнтацію. Одержані значення зафіксували чітку диференціацію ТНК. На основі багатофакторного аналізу та регресійних оцінок сформовано кластер-специфічні залежності, які відображають різні траєкторії реагування компаній на фінансові, інноваційні, цифрові, просторові та ESG-чинники.

Здобувачем здійснено порівняльний аналіз регресійних моделей, в результаті якого доведено, що цифрова трансформація змінює не лише інструментарій інвестування ТНК, але і структуру пріоритетів, у межах яких одні фактори стають драйверами зростання, а інші – джерелами короткострокових втрат через лаги окупності та перехідні витрати. Доведено, що цифровізація є ключовим, але кластерно-диференційованим детермінантом інвестиційної результативності ТНК. Для платформних компаній найбільш продуктивним є поглиблення цифрової інтеграції та інвестиції у R&D за умови короткострокового стримування географічної експансії й надмірних ESG-витрат. Для інженерно-виробничих корпорацій ефективна стратегія полягає у поєднанні цифровізації виробництва з фінансовою місткістю та R&D при дисципліні інвестицій у диверсифікацію та «зелені» проекти. Для традиційних/периферійних ТНК найбільш раціональним є пріоритет фінансової потужності й цифровізації як інструменту ефективності з помірною диверсифікацією та поступовим нарощуванням ESG як доповнення.

Здобувач на прикладі Європейського Союзу довів, що синергія цифровізації та децентралізації виступає фактором підвищення інвестиційної результативності ТНК. Вона не суперечить логіці кластер-специфічних стратегій цифровізації інвестиційної політики ТНК, а виступає інституційним підсилювачем їх ефективності за умови коректного налаштування механізмів управління. Поєднання факторно-орієнтованого бюджетування (X1–X5), кластерних моделей адаптації інвестиційної політики, багаторівневого

регулювання інвестицій у межах ЄС, дозволяє ТНК мінімізувати перехідні витрати цифрової трансформації, скоротити часові лаги ефектів і забезпечити стійке зростання інтегрального індексу інвестиційної результативності (ІРІ) у середньо- та довгостроковій перспективі. У горизонті 2026–2030 рр. саме узгодження цифрових стратегій ТНК із децентралізованою архітектурою управління в ЄС формує основу для переходу від фрагментарної цифровізації до системної моделі інвестиційного розвитку.

Найважливіші результати дослідження представлені на вітчизняних та міжнародних конференціях. Основні результати дослідження опубліковані у фахових виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз.

Оцінюючи роботу здобувача у цілому, можна зробити висновок, що наукові результати Кірієнко Сергія Олександровича заслуговують позитивної оцінки. Здобувачем виконано індивідуальний план наукової роботи та індивідуальний навчальний план. Набуті Кірієнко Сергієм Олександровичем теоретичні знання, уміння та навички достатні для продукування нових ідей і розв'язання комплексних проблем у галузі науково-дослідницької діяльності.

Дисертація Кірієнко Сергієм Олександровичем на тему «Особливості розвитку сучасних процесів інвестиційної діяльності ТНК в умовах глобальної цифровізації» за рівнем теоретичної обґрунтованості, новизною та практичним значенням її результатів є завершеною самостійно виконаною науковою працею. Зміст, структура, оформлення дисертації та кількість публікацій відповідають вимогам «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії» (постанова Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 р. №167), наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017р. №40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій», а її автор, Кірієнко Сергій Олександрович, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 29 – Міжнародні відносини за спеціальністю 292 – Міжнародні економічні відносини.

Науковий керівник
д.е.н., проф., професор кафедри міжнародних
економічних відносин та логістики Навчально-
наукового інституту «Каразінський інститут
міжнародних відносин та туристичного бізнесу»
Харківського національного університету
імені В. Н. Каразіна

Підпис професора Матюшенко І.Ю. засвідчую.
Начальник відділу кадрів
Харківського національного університету
імені В. Н. Каразіна

Ігор МАТЮШЕНКО

Олена ГРОМИКО